

OLVASÁSPSZICHOLÓGIA, OLVASÓTÍPUSOK

HUNYADI PIROSKA

Az emberek bizonyos jellembeli hasonlóság alapján csoportosíthatók, típust alkotnak; az egyéni vonások épp a tipikus vonások segítségével ragadhatók meg.

Jellemalkatok felállításával már a görögök kísérleteztek, s mind a mai napig újabb és újabb tipológiák készülnek.

Már Hippokratész, majd Galenosz négy temperamentumtípust vesz fel: a szangvinikus, könnyen változó hangulatember, a kolerikus, a heves, tartós érzelmű akaratember, a flegmatikus, a lassú, hidegvérű ember és a melankolikus, a sötétben látó búskomor ember típusát.

Az egyik legmodernebb tipológia Pavlovnak a tipológiája. Ő az idegfolyamatoknak erős ingerekkel szemben kifejtett ellenálló képessége, vagyis az idegfolyamatok erőssége (izgalom—gátlás), kölcsönös kiegyensúlyozottsága és mozgékonyága szerint; továbbá ezen adottságoknak a lehetséges kombinációja alapján négy idegrendszer-típust különböztet meg. A két főtípus: az erős és a gyöngé. Az erős könnyen alkalmazkodik az élethez, a nehézségek alatt nem omlik össze. Az erős típus lehet: kiegyensúlyozott és kiegyensúlyozatlan vagy ingerlékeny. Az utóbbinál bár erős a gátló folyamat, de az ingerületi folyamat túlsúlyban van fölötte. Ez a típus könnyen kirobban, nehezen alkalmazkodik, de könnyen kifejlesztheti magában a megfelelő gátlásokat. Az erős kiegyensúlyozott típusnál az idegműködések mozgékonyága szerint különbséget tesz nyugodt és élénk típus közt. Ahol az ingerületi és gátló folyamatok csekély mozgékonyaságúak, ott az egyén passzív, nyugodt, inkább lassú; ahol az idegműködés gyors, ott élénk, mozgékony, változékony természetű egyénnel állunk szemben.

A görög temperamentumtípusokhoz a Pavlov-félék a következőképpen viszonylanak: erős—ingerlékeny a kolerikusnak, erős—nyugodt a flegmatikusnak, erős—élénk a szangvinikusnak és végül a gyenge a melankolikusnak felel meg.

Vannak bizonyos velünk született idegrendszerbeli tulajdonságok, de ugyanakkor az idegrendszer plasztikus, fogékony a környezet hatása iránt, így az élet folyamán szerzett benyomások is döntőek az egyén viselkedésére.

A két jelzőrendszernek (az első jelzőrendszer a közvetlen, pl. íz, hang, szag, a második vagy közvetett jelzőrendszer a szóinger) alapulvételével Pavlov megkülönbözteti a gondolkodó típust—ennél a második jelzőrendszer van túlsúlyban—, ez absztrakt gondolkodásra hajlamos, a művésztípust—akinél az első jelzőrendszer és a képszerű gondolkodás játszik nagyobb szerepet—, s végül a vegyes típust, akinél a két jelzőrendszer egyensúlyban van.

Pavlov rendszeréhez mutat hasonlóságot Le Senne tipológiája, mely különbséget tesz: ingerlékeny—aktív, ingerlékeny—passzív, nem ingerlékeny—aktív és nem ingerlékeny—passzív típus közt.

Egy olvasáskarakterológiai vizsgálatnak nem az a célja, hogy az olvasókat osztályozó játék módján az elsorolt kategóriák valamelyikébe besorítsa, de nem is pusztá értékelés a célja, hanem az a feladata, hogy az általánost és a különlegest,

az egyetemest és az individuálist a megismeréshez közelebb juttassa, s hogy továbbá jelentéseik szerint föloszsa, csoportosítsa, mintegy feltérképezze a habitusokat. Jól-lehet ez a vizsgálat kifejezetten olvasáskarakterológiai vizsgálat, tehát célja az olvasótípusok megállapítása, minthogy azonban a pszichét nem lehet részekre tagolni, sem egyes részeket önállóan kiragadni, így a kapott eredmények is nemcsak az olvasási funkcióba, hanem sokkal általánosabban az egész személyiségbe betekintést engednek, s így személyiségvizsgálatra is mint részvizsgálatra felhasználhatók.

Az olvasó ember a jellemalkatok, az embertípusok sokszínű változatosságát tárja elénk. Tekintsük a kisgyermeket az első iskolai évben: görcsösen rányomja ujját az olvasni szándékolt betűre vagy szóra, végigmutatja a sorokat olvasás közben. Az aggastyán remegő kézzel, ajkát mozgatva lapozgat egy kedves könyvében. A jogász a törvénykönyv paragrafusait tanulmányozza. A „bakfis” szerelmes regényt olvasva álmodozik. A kultúrfilozófus letűnt korok szellemi életébe merül el. A vándor kibetűzi az esőmosta útjelzéseket. A serdülőkor kezdetén a fiúk olvasva utazzák be a messze tengereket, vagy mint cowboyok lovagolnak távoli prériken, vesznek részt fejedelmek seregében. Az üzletember ridegen átfutja a kereskedelmi leveleket, a börtönjelenetet. Az anya szorongó szívvel ragadja meg, és mohón olvassa otthonról elszakadt gyermekének levelét. És így lehetne tovább folytatni az olvasók sokszínű sorát, mert az olvasásnál adott szöveget minden ember másképp, egyénisége szerint közelíti meg. Nemcsak a szöveg különfélesége határozza meg az olvasó magatartását, hanem az azonos szöveg is különféle magatartást vált ki, sőt ugyanaz a szöveg ugyanannál az embernél is különféle hatást válthat ki, amennyiben a szöveggel szemben álló embereket különböző hangulatok, érzelmek, elhatározások, akarati nekifeszülések töltik el. Az embernek a szöveghez való viszonya olyanféle, mint az embernek az emberekkel való kapcsolata; hiszen a szövegből egy más ember szól hozzá. S amint az embereknek embertársaikhoz való kapcsolata, úgy az embereknek ugyanazon szöveghez való viszonyulása mutathat hasonlóságot, de soha nem lehet teljesen azonos, mert az emberek különböznek egymástól idegtípus és életfeltétel tekintetében.

Összesen 140 személy (68 nő és 72 férfi) került vizsgálat alá, a megvizsgáltak nagyobb része (97) az Egyetemi Könyvtár olvasóiból került ki. Mindegyik megvizsgált egyetemre járó vagy egyetemet végzett egyén volt.

A vizsgálat alapján megállapított olvasótípusok nem egyetemes érvényűek, nem jelentik azt, hogy csak ilyen olvasótípusok vannak; mert egyrészt az olvasmány megválasztása és feldolgozásmódja életkorok, érdeklődési körök, műveltségi felkészültség, nemek szerint változik; másrészt az itt felsorolt olvasótípusok közt is rengeteg árnyalati különbség, kereszteződés volt, kikristályosodott, tiszta olvasótípus kevés van.

A vizsgálat exploráció (beszélgetés útján való kivizsgálás) által történt, ugyanazokat a kérdéseket kapta minden személy.

A vizsgálat kiterjeszkedett: I. az olvasmányok fajára, megválasztásának indikára, az olvasmány kezelésére, az előnyben részesített, a „kedvenc” olvasmányra; II. az olvasás lefolyásmódjára (ütem, figyelem, emlékezet); III. az olvasmánnyal kapcsolatban az én visszhangjára.

I. Az olvasmányok faja, megválasztása és kezelése

A személyes megbeszéléssel kivizsgált 68 nő és 72 férfi szépirodalmi és szak-könyveket egyaránt olvasott, illetőleg szakkönyvet 2 nő nem olvasott.

A *szakolvasmánnyal* szemben való magatartás rugója egyrészt az *önművelés*, illetőleg önnevelés, az ismeretszerzés, a tudás, más nevelése az olvasmányok alapján; másfelől a *hasznosság*. Az első csoportba tartozók szakolvasmányaik mellett kultúrfilozófiai, szociográfiai, ideológiai körökből is merítik olvasmányaikat. Nem kedv és ötlet szerint, nem válogatás nélkül, hanem szisztematikusan olvasnak.

A másik csoportba tartozók csak azt olvassák, ami éppen szükséges, amit értékesíteni tudnak, ami munkásságukat előbbre viszi. Szükséges esete volt ennek az, amikor csak annyiban és olyan mértékben értékelték valamilyen könyvet, amennyiben és aminő hasznot húzhatnak belőle; az ilyenek a szépirodalomban is szakmai vonatkozásokat kerestek. (Természetesen e két típus közt — mint a továbbiakban is — voltak átmenetek.)

Az elméleti-absztrakt és a gyakorlati—hasznossági olvasó eljárása közti különbség: az önművelő, ha a szerzőt nem ismeri, lexikonban utánanéz adatainak. Számára fontos a bevezetés vagy előszó, iránymutató a tartalomjegyzék. Ezek alapján dönti el, hogy a könyvet érdemes-e elolvasni vagy sem. Ha igen, akkor minden fejezetet tüzetesen átolvas, átdolgoz, széljegyzetekben vagy külön cédulákon megjegyzéseket, bírálatokat készít, olvasás közben támadt asszociációt lerögzíti. Eljárásában szélsőségesen absztrakt, intellektualista.

A hasznossági olvasó a tartalomjegyzéket „utólagos kirakatként” kezeli, neki a tartalomjegyzék nem fedi fel a könyv vázát; képek, térképek, grafikonok, dőlt betűk alapján tájékozódik. Tallózik, csak egy-egy érdekkörébe vágó fejezetet vagy bekezdést olvas el. Sőt nemegyszer éppen egy olyan szóra esik „véletlenül” a tekintete, amellyel kapcsolatos téma érdekli.

A *szépirodalmi* olvasóknál is megvannak a fenti típusok, de itt az olvasók irodalmi műfajok szerint is differenciálódnak. A legnagyobb, legáltalánosabb emberi problémákat minden idők írói megénekelték, de a stílus, a forma változik. Ma a kevés idővel rendelkező, meggyorsult életütemű ember nem kedveli az eposzok terjedős, részletező leírását. Sőt mintha a regényt is veszélyeztetné a novella azzal az indoklással, hogy a regény „hosszadalmas, unalmas, nincs türelmem és időm rá”.

Sajnos a megvizsgáltak közt elenyésző volt azoknak a száma, akik tudatosan válogatják meg olvasmányaikat, a többség a véletlenre bízta.

A szépirodalmi műfajokból inkább

regényt olvas	66,7%	férfi és	54,4%	nő;
novellát olvas	12,6%	férfi és	4,4%	nő;
költeményt olvas	9,7%	férfi és	12,2%	nő;
vegyesen olvas	8,3%	férfi és	17,8%	nő;
útleírást olvas	2,7%	férfi és	7,3%	nő;
életrajzt, naplót olvas	—		3,9%	nő.

A legtöbbet olvasott regény a *Háború és béke*.

II. Az olvasás lefolyásmódja

Az olvasás tempójára vonatkozólag merült fel az olvasók köréből a legtöbb panasz s egyúttal segélykérés. „*Nem tudok gyorsan olvasni, nem tudok a kiadások ütemével lépést tartani, nagyon kevés időm jut a szépirodalomra, még a szükséges szak-könyveket sem győzöm*” s így tovább.

A panaszok okának a felfedése előtt vegyük szemügyre, hogy mi történik az olvasás alkalmával. Az olvasásnál az elénk adott szöveg értelmét vesszük át; együtt gondolkodunk valakivel, aki nincs jelen, behatolunk annak a gondolatvilágába (legalább ez lenne a kívánatos). Az olvasás tehát nem más, mint a szövegben adott gondolatoknak jelek által való rekonstrukciója. Az olvasás rendkívül komplikált elméletvékenység, melyet meghatároz egyfelől az írásmű, másfelől az olvasó egyénisége. Az olvasás tempója ugyanannál az egyénnél más és más lehet aszerint, hogy szakolvasmányról vagy szépirodalomról van szó, s hogy milyen szépirodalmi műfajt olvas.

Az olvasás összetett folyamata nemcsak értelmi, hanem fizikai tevékenység is: a szemizmok és az agy közt koordináció létesül. A szem a fizikai eszköze az olvasásnak, mert általa nyerjük a képet. Ez a kép viszont nem egy automatikus lenyomat, mert az ész a retinán megjelent szót jelentéssel látja el, vagy ha ugyanannak a szónak több jelentése van, az ész — az összefüggésre tekintettel — kiválasztja az éppen megfelelőt.

A szem olvasás alkalmával nem folyamatosan végzi mozgását, nem megy minden betűn végig, hanem rövid szakadozottsággal, ugrásszerűen, ívekben halad, egyszerre több szót tekint át. Minden ív után megáll egy pillanatra: ez a megállás a fixáció. Normális ütemű olvasásnál — ahol egy sor 8—10 szóból áll — 3—4 fixációnál több nem eshet egy sorra, a lassú olvasó egy ugyanilyen sorban 6—7 fixációt is tesz.

Az olvasást lassítja a vokalizálás, a szavaknak belső kiejtése. A jó olvasás egy matematikai feladat megoldásához hasonlítható: ha előttünk áll egy összeadás: $2 + 2 = 4$, ennek a műveletnek a végrehajtásánál nem mondjuk ki belsőleg, hogy kettő meg kettő egyenlő négygel, hanem rátekintve a számokra, máris megoldjuk a feladatot. A szó egy jel, melynek látása az agyban felidézi a megfelelő jelentést, ha a jel megpillantása és a jelentés fölidézéseinek mechanizmusa közé behelyezzük a szavak kiejtését — itt belső kiejtésről van szó —, akkor az olvasás meglassul.

Az ideális az lenne, ha olyan gyorsan olvasnánk, amint gondolkozunk. Ha ez nem is valósítható meg teljesen, a gyorsaság kétszeresére fokozható az olvasás átlagos ütemétől erősen elmaradtaknál — mint a kísérletek mutatják — gyakorlás által, növelhető a szemív és csökkenthető a fixációk száma, és pedig anélkül, hogy akár a megértés, akár pedig a stílus élvezete csorbát szenvedne, sőt a gyors olvasás lehetővé teszi a szavaknak logikus összetartozás szerinti csoportba foglalását s ezzel a mélyebb behatolást a szerző gondolatvilágába. Tehát arra kell törekedni, hogy az olvasmány gondolatát a mondatok összefüggéséből értsük meg és ne a szavakat bontogassuk, ne a szavakhoz tapadjunk. A helyes olvasás az emlékezet munkáját is könnyíti, a lényegre így könnyebben emlékezhetünk vissza, mint a szavakhoz tapadó olvasásnál. Továbbá a gyors olvasásnál mindenki kialakíthat egyéniségének megfelelő ritmust, aminek viszont a jelentősége abban áll, hogy a ritmikus olvasás — prózára is áll — kevésbé fárasztó.

Természetesen az emberek nagyobb többsége abban a hiszemben él, hogy mivel nem mondja ki hangosan a szavakat, sem a nyelv, sem a gégefe nem végez mozgást, tehát ő nem vokalizál. Egyik-másik szinte meg volt sértve, és sietett meggyőzni „vizuális” mivoltáról.

A vokalizálás megengedhető — de nem mindig szükséges — szakolvasmányoknál és verseknél, különben gátló tényező, s onnan ered, hogy amikor olvasni tanulunk, hangosan olvastunk, s így kapcsolat létesült az írott szó és a megfelelő hang között; arra kell tehát törekedni, hogy ezt a gátlást tudatosítva legyőzzük. Természetesen a szemléletes típus ezt könnyebben éri el.

Hogy az emberek mennyire nincsenek tudatában annak, hogy vokalizálnak, ez a kivizsgált esetek emlékezésbeli és olvasásütembeli adatainak összevetéséből tűnt ki. Az itt következő adatok nem tachisztoszkópos vizsgálatból (ilyennel nem rendelkezvén), hanem a bevallásokból, tehát szubjektív megítélésekből származnak:

gyorsan olvas	58,3% férfi, 67,7% nő;
lassan olvas	41,7% férfi, 32,3% nő;
vokalizálónak vallotta magát	18,0% férfi, 7,4% nő.

Nem szükséges, hogy a lassú olvasás kizárólag vokalizálással essen egybe, de a tachisztoszkópos vizsgálatok s az olvasás meggyorsítására irányuló törekvések a kettő közt kapcsolatot mutattak ki.

Az emlékezésbeli adatok visszakérdezésen és bemondáson alapszanak:

jó emlékező	47,2% férfi, 54,5% nő;
közepes emlékező	52,8% férfi, 41,1% nő;
gyöngye emlékező	— férfi, 4,4% nő.

Az emlékezésbeli adatokkal kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy akik cselekményre emlékeztek és nem adatokra, azok szimpatikus és ellenszenves alakokhoz kötődve emlékeztek: 37%-ban a nők és 19,7%-ban a férfiak.

Többen akadtak, különösen a nők közt, akiket „untat a hosszadalmas leírás”, helyesebben, akik nem tudtak kellőleg belemerülni az olvasmányba, továbbá kiragadni a leírásokból akár a közélet szellemét, akár a kor társadalmi és gazdasági törekvéseit, szükségleteit. A szimpatikus és ellenszenves kötődésű emlékezők, továbbá a „képekben áll előttem” típus egy-egy részre emlékezett, de az összefüggéseket nem látták, és nemcsak az olvasmányok tartalmát, hanem a filmet és olvasmányt is összezavarták. Kibonyolíthatatlan zagyvalék, elmosódott felemásság lett bennük, amit olvastak. Viszont éppen ezek közt volt a legtöbb olyan, aki minden újat azonnal szeret elolvasni, a „moderneket” szeretem, volt nem egy válasza. Az olvasmány nekik beszélgetési téma, és a divat szerint változó.

III. Az én visszhangja az olvasmányra

A szépirodalmi olvasmányok az élet ezerféle megnyilatkozását, az élet folyamatát tárják elénk, és ha valaki megközelíti a lényegbeli olvasást, akkor az olvasmányokban önmagára eszmél, érzései megfinomodnak, egyénisége megtisztul. Ezt látta már Arisztotelész is, amikor a tragédia kathartikus hatását hangoztatta, ha képesek vagyunk a főhőssel azonosulni. Erre utal Németh László is, aki naplószerű feljegyzésében azt írja, hogy Tolsztoj olvasása közben életünk megváltoztatására kapunk erőt.

A kivizsgált esetek nagyobb többsége a lényegbeli olvasásnak csak a küszöbéig jutott el: hangulatok, érzelmek felébredéséig. Az érzelmek felébredését, a feszültséget nevezte meg nem egy az olvasás igazi örömeként. Ennek az érzelmi olvasónak két válfaja volt: 1. a szereplő személyekben saját érzelmeik kivetítődését lelték fel, 2. önmaguktól szabadulni akarnak, s az élettől meg nem kapott szükségleteik kielégítését keresik. Érzelmileg erősen beleélte magát 89,7% nő és 50% férfi.

Voltak azután, akik a szereplőket önmagukhoz, a környezetéhez, a „realitáshoz hasonlítva” nézték.

Nagyon kevés esetben érvényesült a pszichodialektika: az ének mint jellemnek az a magatartása, hogy míg egyfelől minden jellemfelesztő mozzanatot fel szív, önmagára reflektál, s alakítja belülről önmagát, másfelől kifelé is hat mások jellemére, környezetére, a kívülről feléje tóduló problémák helyes megoldásával előmozdítja a kultúrát, a tudományt.

Százalékban nem is adható meg az olvasmány jellemfelesztő, tettere készítő hatása, mert a válaszok nagyobb száma azt mutatta, hogy idegen nekik a kérdés, nem tudnak vele mit kezdeni. Különösen két férfinak (mindkettő az Egyetemi Könyvtár dolgozója) volt érdekes beszámolója az olvasmányok aktivitásra indító hatásáról: az egyik 13 éves korában Dosztojevszkij *Bűn és bűnhődés* című művét olvasta, a lélekboncolgatás érdekelte, az hogy az író miképpen tudja leírni a szereplők gondolatait, ennek hatása alatt megírja első novelláját. 14 éves korában a Faustot olvasta, utána született Goethéről egy novellája, s így folytatódott tovább, minden nagyobb olvasmánya valami megírására ösztönözte. — A másik gyermekkorában olvasta Jelki András kalandjait; 22—24 év múlva — mikor fogságba került — felmerült benne az olvasmányból egy rész, ahol a hajó gyomrában egy göttingi diák beszélgetés közben Pindarosra hivatkozik. Ezen elgondolkozik, az élmény tovább dolgozik benne, majd 10 év múlva el megint, s akkor az így felmerült élmény alapján írja meg egyik könyvét. Ugyanez a személy más esetben is olvasmányai alapján „spekulál”.

Ha az olvasmányokkal szemben való ítéleti állásfoglalást tekintjük, akkor szembevetendő, hogy ítélet szempontjából mennyi aktivitással találkozunk, de az ítéletek színezetben és irányulásban igen eltérők.

Az egész olvasmányt bírálja	54,4%	nő, 54,3%	férfi,
nem bírál	11,9%	nő, 4,1%	férfi,
ritkán bírál	— %	nő, 5,5%	férfi,
saját „tapasztalata” és a „realitás tekintetbevétele” alapján bírál	5,9%	nő, 15,3%	férfi,
elvi megállapításokat vitat	— %	nő, 8,3%	férfi,
a szerzőt bírálja	— %	nő, 12,5%	férfi,
bírál, ha a szereplő személyekkel nem ért egyet	16,1%	nő, — %	férfi,
bírál „jobb megértés céljából”	2,9%	nő, — %	férfi,
bírálja a „rokonszenveseket”	8,8%	nő, — %	férfi.

Ha a vizsgálati adatok boncolgatásának eredményét összefoglaljuk, akkor a következő képet kapjuk:

I. az olvasmányok megválasztásának indítéka szerint vannak:

1. elméleti, absztrakt olvasók;
2. gyakorlati hasznossági olvasók.

1. Az elméleti lehet:

- a) egocentrikus, nem szociális;
- b) allocentrikus, mások nevelését és emelését szolgáló.

2. A gyakorlati hasznossági lehet:

- a) egocentrikus, önérvényesülési céllal sarlatán, sznob;
- b) allocentrikus: a társadalom javát, a kultúra, technika fejlődését szolgálja igyekvő.

Ezek a típusok a bevezetőben elsorolt temperamentumokhoz, ill. típusokhoz a következőképpen kapcsolhatók: elméleti és gyakorlati allocentrikusok az erős, kiegyensúlyozott, nyugodt, ill. élénk típusnak felelnek meg, továbbá a flegmatikus és szangvinikus, kolerikus temperamentumnak. Az elméleti egocentrikus a gyenge típusnak, a melankolikus temperamentumnak.

II. Az olvasás lefolyásmódja szerint van: gyors—lassú; szemléletes és vokalizáló; komplexumokban olvasó, logikus összefüggéseket kereső és erre emlékező, absztrakciót és asszociációt végző, továbbá a részletekre figyelő, adatokra emlékező típus.

III. Az én visszhangja szempontjából van:

1. *értelmi olvasó;*

a) értelmi aktív, magafelé és kifelé irányul, iniciatív dialektikus magatartású,

b) aktív maga felé, én-regényeket keres, ítélete nem az egész műre, hanem egy-egy eszmére vagy megállapításra terjed,

c) aktív csak kifelé, querulans, mindent vitat, kifogásol;

2. *érzelmi olvasó;*

a) aktív, élénk érzelmei hatása alatt áll emlékezete, és változik ítélete, gondolatai közt logikus összefüggés, rend nincs, nagyon együtt szenved az olvasmány hőseivel, nagyon gyűlöli az ellenszenvest;

b) passzív, melankolikus, mindenben saját bánatát, esetleg szeretetteit keresi és látja, önmagából kilépni nem tud, szubjektíve ítél, sokáig a hatása alatt áll az olvasottnak.

„Az ember jelleme alkotja meg a sorsát”, mondja Demokritosz. Ha Demokritosz állítását szó szerint értelmezzük, akkor azt jelenti, hogy velünk születik egy jellem, ez változhatatlan, s egész életünk meg van határozva általa. Ezzel szemben áll, hogy az ember nem passzív eszköze a „sors”-nak, hanem, bár igaz az, hogy fiziológiai adottságai vannak, ezek és a külvilág közt álló én mint erőcentrum pszichodialektikus magatartásával eljuthat oda, hogy olvasmányai alapján egyfelől kifelé értékeket valósít és véd meg, s ugyanakkor befelé fejlődik és kiteljesedik a személyisége.

Ennek az olvasáspszichológiai vizsgálatnak pedagógiai, gyakorlati felhasználására és alkalmazására nem áll módunkban és nem feladatunk itt bővebben kitérni, de feltétlenül meg kell jegyeznünk, hogy a tanulmány gyakorlati jelentőségének súlypontja éppen ezekben a konzekvenciákban válik tapasztalhatóvá, nevezetesen: az olvasás pedagógiáját részletesebben ki kellene dolgozni a fentiek figyelembevételével.

A VIZSGÁLAT EREDMÉNYE SZÁZALÉKBAN

I. Az olvasmányok megválasztása százalékbán

	Nő	Férfi
Regényt olvas	54,4	66,7
Novellát olvas	4,4	12,6
Költeményt olvas	12,2	9,7
Vegyesen olvas	17,8	8,3
Útleírást olvas	7,3	2,7
Életrajzot, naplót olvas	3,9	—

II. Az olvasás lefolyásmódja százalékban

	Nő	Férfi
Gyorsan olvas	67,7	58,3
Lassan olvas	32,3	41,7
Jó emlékező	54,5	47,2
Közepes emlékező	41,1	52,8
Gyöngye emlékező	4,4	—

III. Az én visszhangja az olvasmányokra százalékban

		Nő	Férfi
Érzelmileg	erősen beleéli magát	89,7	50,0
Bírálat	az egész olvasmányt érinti	54,4	54,1
	nem bírál	11,7	4,1
	ritkán bírál	—	5,5
Bírál bizonyos szempontok és indítékok szerint	„Tapasztalat”, „realitás alapján bírál	5,9	15,3
	Elvi megállapításokat bírál	—	8,3
	Szerzőt bírál	—	12,5
	Szereplő személyekkel nem ért egyet	16,1	—
	Rokonszenveseket bírál	8,8	—

OLVASÓTÍPUSOK

I. Az olvasmányok megválasztási indítéka szerint

Típus		Irányulási terület	Cél
Elméleti-absztrakt	Egocentrikus	Önmagára	Önalakítás
	Allocentrikus	Külvilágra	Más nevelése
Gyakorlati-hasznossági	Egocentrikus	Önmagára	Érvényesülés
	Allocentrikus	Külvilágra	Társadalom java

II. Az olvasás lefolyásmódja szerint

Típus		Szemponatok
Gyors	Lassú	tempóra nézve
Részletre	Lényegre	irányul figyelme
Absztrahál, asszociál	Átsiklik, benyomás nem marad	feldolgozást nézve
Összefüggésekre	Adatokra	emlékszik
Szemléletes	Vokalizáló	olvasás alatt

III. Az én visszhangja szerint

Típus		Irányulás
Értelmi	aktív pszichodialektikus	Önmagára és kifelé
	aktív szubjektív	Csak önmagára
	aktív querulans	Csak kifelé
Érzelmi	aktív szubjektív	Kifelé, társalgás
	passzív szubjektív	Csak magára, saját érzelmek táplálása